

KANCELARIA SENATU

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI I KORESPONDENCJI

BADK.DPK.133.55.2018
P9-27/18

Warszawa, 27 lipca 2018 r.

Nr: 23862	Data wpływu petycji 22 maja 2018 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 24 lipca 2018 r.

PROBLEMY SPOŁECZNE

TEMAT

ŚWIADCZENIA Z MOPS DLA SENIORÓW

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w celu poprawy sytuacji opiekuńczej i materialnej osób starszych.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Przedmiotem petycji jest postulat wprowadzenia następujących zmian:

- „zrównanie należności opiekuńczych nad starszymi z należnościami nad dziećmi”;
- „całkowicie bezpłatne usługi opiekuńczo-gospodarcze” dla seniorów;
- zniżki czynszu, gazu, prądu, telefonu etc.;
- „decyzja o emeryturze/rencie jedyną podstawą przy udzielaniu świadczeń z MOPS”;
- „zwiększyć kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń z MOPS-u do 2 000 zł netto miesięcznie”.

STAN PRAWNY:

Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769), dalej „ustawa”, określa m.in. zadania w zakresie pomocy społecznej, rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania.

Artykuł 36 wprowadza podział świadczeń z pomocy społecznej na świadczenia pieniężne (pkt 1) oraz świadczenia niepieniężne (pkt 2).

W ramach świadczeń pieniężnych wyróżnia się m.in.: zasiłek stały (art. 37); zasiłek okresowy (art. 38); zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy (art. 39, 40 i 41 pkt 1); zasiłek lub pożyczkę na ekonomiczne usamodzielnienie się (art. 43).

Świadczeniami niepieniężnymi są m.in.: praca socjalna (art. 45); poradnictwo specjalistyczne (art. 46); usługi opiekuńcze (art. 50-52); specjalistyczne usługi opiekuńcze (art. 50-51); usługi w domu pomocy społecznej (art. 54-55).

Zgodnie z art. 8 ust. 1 prawo do świadczeń pieniężnych co do zasady przysługuje:

- 1) osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 634 zł,
- 2) osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kwoty 514 zł,
- 3) rodzinie, której dochód nie przekracza sumy kwot kryterium dochodowego na osobę w rodzinie – przy jednoczesnym spełnieniu jeszcze innego, dodatkowego ryzyka uzasadniającego przyznanie świadczeń.

W myśl art. 8 ust. 3 dochodem jest każdy przychód bez względu na tytuł i źródło jego uzyskania, pomniejszony jedynie o obciążenie podatkiem dochodowym od osób

fizycznych, składki na ubezpieczenie zdrowotne i społeczne oraz kwoty alimentów świadczonych na rzecz innych osób.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2015 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 1058) ustaliło ww. kryteria dochodowe.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r., poz. 1358) od 1 października 2018 r. będą obowiązywały następujące kwoty kryteriów dochodowych z pomocy społecznej:

- a) dla osoby samotnie gospodarującej – 701 zł,
- b) dla osoby w rodzinie – 528 zł.

Kryteria dochodowe są weryfikowane co 3 lata, z uwzględnieniem wyniku badań progu interwencji socjalnej. Badania progu interwencji socjalnej dokonuje Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (art. 9 ust. 1).

Zasiłek stały przysługuje:

1) pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;

2) pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Kwota zasiłku stałego nie może być niższa niż 30 zł miesięcznie, maksymalnie do 604 zł miesięcznie (po zmianach od 1 października 2018 r. maksymalnie do 671 zł).

Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na: długotrwałą chorobę, bezrobocie, niepełnosprawność, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego.

Usługi opiekuńcze obejmują zaspokajanie codziennych potrzeb życiowych (sprzątanie, pranie, zakupy, sporządzanie posiłków), opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację, zapewnianie kontaktów z otoczeniem.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności. Świadczą je osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

Pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych przysługuje osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona.

Te usługi są bezpłatne lub odpłatne w części albo w całości. Decyduje o tym gmina.

Podmiotem odpowiedzialnym za organizację usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych jest gmina, która określa ich zakres, okres i miejsce świadczenia. Usługi opiekuńcze są zadaniem własnym gminy, a specjalistyczne usługi opiekuńcze – zadaniem zleconym.

Ośrodki wsparcia pomagają rodzinie w opiece nad starszymi, niepełnosprawnymi członkami rodzin w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, zapobiegając jednocześnie przed umieszczaniem ich w placówkach wsparcia całodobowego i przeciwdziałają wykluczeniu z życia społecznego tych osób.

Za ośrodek wsparcia uznaje się: ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienny dom pomocy, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko dla bezdomnych oraz klub samopomocy.

Mieszkanie chronione to miejsce, w którym osoba otrzymuje okresowe (w wyjątkowych sytuacjach – stałe) wsparcie w funkcjonowaniu w codziennym życiu. Przygotowuje się tam do prowadzenia samodzielnego życia w integracji ze społecznością lokalną.

Domy pomocy społecznej są przeznaczone dla osób wymagających całodobowej opieki ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność. Jest to placówka całodobowego stałego pobytu, zapewniająca usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne w przypadku dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

Zgodnie z art. 99 ust. 1 osobie, której przyznano emeryturę lub rentę za okres, za który wypłacono zasiłek stały lub zasiłek okresowy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz inne organy rentowe, które przyznały emeryturę lub rentę, wypłacają to świadczenie pomniejszone o kwotę odpowiadającą wysokości wypłaconych za ten okres zasiłków i przekazują te kwoty na rachunek bankowy właściwego ośrodka pomocy społecznej.

Przyznanie świadczenia następuje w formie decyzji administracyjnej. Decyzję o przyznaniu lub o odmowie przyznania świadczenia wydaje się po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego, mającego na celu ustalenie całości sytuacji rodzinnej, zdrowotnej, mieszkaniowej i dochodowej osoby ubiegającej się o dane świadczenie (art. 106).

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz. U. nr 189, poz. 1598) określa rodzaje specjalistycznych usług opiekuńczych, kwalifikacje osób świadczących specjalistyczne usługi, warunki i tryb ustalania oraz pobierania opłat za specjalistyczne usługi świadczone osobom z zaburzeniami psychicznymi oraz warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia z opłat.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 28 października 2016 r., sygn. akt I OSK 3026/15, uznał, iż „ogólna definicja dochodu dla celów pomocy społecznej ujęta została w art. 8 ust. 3 ustawy, zgodnie z którym dochodem jest każdy przychód bez względu na tytuł i źródło jego uzyskania, pomniejszony jedynie o obciążenie podatkiem dochodowym od osób fizycznych, składki na ubezpieczenie zdrowotne i społeczne oraz kwoty alimentów świadczonych na rzecz innych osób. Warunkiem uznania środków pieniężnych za dochód jest przychód, czyli określone przysporzenie finansowe. Ustawodawca nie definiuje przychodu, nie łączy go z działalnością zarobkową, wręcz przeciwnie - traktuje go bardzo szeroko niezależnie od źródła i tytułu jego otrzymania. Takie ujęcie pozwala zaliczyć do dochodu różne przysporzenia, które na podstawie odrębnych przepisów nie są kwalifikowane jako dochód. Przykładowo można wymienić zwrot nadpłaconego podatku, przyznanie kredytu czy odszkodowanie z tytułu wypadku”.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gorzowie Wielkopolskim w wyroku z dnia 23 maja 2018 r., sygn. akt II SA/Go 246/18, orzekł, że „określenie zakresu, okresu i miejsca świadczenia usług opiekuńczych ma charakter uznaniowy. Jednak tzw. uznanie administracyjne nie oznacza dowolności organu administracji publicznej co do rozstrzygnięcia, gdyż organ jest zobowiązany do rzetelnej i wnikliwej analizy wszelkich okoliczności sprawy”.

Ponadto **Wojewódzki Sąd Administracyjny** w Łodzi w wyroku z dnia 10 sierpnia 2017 r., sygn. akt II SA/Łd 515/17, wskazał, że „usługi opiekuńcze stanowią świadczenia niepieniężne przyznawane w ramach systemu pomocy społecznej. Powodem ich przyznania może być wiek, choroba lub inna przyczyna, ze względu na którą świadczeniobiorca wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiony. Regulacja prawna tej instytucji jest zawarta w art. 50 ust. 1 i 2 u.p.s., który wprowadza kryteria obligatoryjnego i fakultatywnego przyznania usług opiekuńczych. (...)

Z treści art. 50 ust. 2 u.p.s. wynika, że oprócz ustalenia, czy osoba wnioskodawcy

wymaga pomocy innych osób konieczne jest również wyjaśnienie, czy rodzina (krewni lub osoby niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące z wnioskodawcą) mogą taką pomoc zapewnić. Bez wątplenia oceny takiej dokonuje właściwy organ administracji publicznej w każdym indywidualnie rozpatrywanym przypadku. Ocena ta nie może być wynikiem przekonania organu, że zależy to tylko od jego uznania, gdyż przyznanie lub odmowa przyznania takiej pomocy może nastąpić jedynie po starannym i wszechstronnym wyjaśnieniu okoliczności danej sprawy, a wydana decyzja musi być wyczerpująco uzasadniona przez wskazanie, dlaczego dokonano takiego, a nie innego rozstrzygnięcia”.

Ponadto **Naczelny Sąd Administracyjny** w wyroku z dnia 20 czerwca 2017 r., sygn. akt I OSK 756/16, stwierdził, że gdy ZUS uzyska stosowną informację o zbiegu pobierania przez uprawnionego zasiłku stałego i emerytury za ten sam okres, ma obowiązek zastosowania instytucji potrącenia uregulowanej w art. 99 ust. 1 ustawy.

INFORMACJE DODATKOWE:

Udział osób starszych w populacji Polski, jak wskazują prognozy demograficzne, będzie w przyszłości rósł. W 2050 r. blisko 42% mieszkańców miast stanowić będą osoby w wieku 60 lat i więcej, zaś na wsiach ich udział będzie wynosił około 38%.¹

W roku 2015 z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych korzystały 93 272 osoby, a gminy wydały na ten cel ponad 407 mln zł. Ze specjalistycznych usług opiekuńczych korzystało 5 176 osób, a kwota świadczeń wynosiła prawie 16,5 mln zł.

Na koniec 2015 r. w Polsce funkcjonowały 1 853 ośrodki wsparcia. Skorzystało z nich 132 099 osób. W 2015 r. działało 757 środowiskowych domów samopomocy, w których przebywało 30 512 osób.²

Minister Pracy i Polityki Społecznej ogłosił projekt rządowego programu „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020 (od 2016 r. program „Senior +”). Program przewiduje możliwość tworzenia przez jednostki samorządu terytorialnego dwóch typów placówek typu dziennego dla osób starszych: Dziennego Domu lub Klubu.

OPRACOWAŁA

Żaneta Urawska

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

¹ Informacja o sytuacji osób starszych na podstawie badań Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa 2016.

² <https://www.mpips.gov.pl/aktualnosci-wszystkie/seniorzy/art,8278,wsparcie-dla-osob-starszych.html>